

Biblická teologie Petra Chelčického (1379-1458) a její vliv na radikální Reformaci

© 1997, A Journal from the Radical Reformation, Fall 1997, Vol. 7, No. 1.

L. ALAN EYRE

V odlehle oblasti českých hor České republiky, ve farmářské vesničce Chelčice stojí socha muže držícího Bibli. Tak poctěným mužem je Petr Chelčický. Sotva někdo mimo Českou republiku o Petrovi Chelčickém něco vůbec ví. Byl plodným spisovatelem, ale protože psal jen česky a žil ve dnech před tiskařským lisem (v Evropě), jeho spisy byly převážně ignorovány učenici mimo jeho rodnou zem. Avšak to, co dělal Petr Chelčický, bylo pro jeho dobu, kdy byla nadvláda římskokatolické církve nad Evropou téměř úplná, jedinečné. Neboť Chelčický se narodil téměř století a půl před Lutherovou protestantskou reformací a předtím, než Brüder in Cristo učinili své odvážné rozhodnutí organizovat se v Curychu ve Švýcarsku v roce 1525. To, co Petr Chelčický provedl, mělo usměrňovat a vést skupinu věřících zcela oddělených od římskokatolické církve. Jejich víra a způsob života byly založeny pouze na Bibli a záměrně usilovali založit své učení a praxi na apoštolském modelu prvního století. Zvláštní zájem spojený se skupinou Petra Chelčického je, že zanechal jedinečně podrobný písemný záznam o úsilí, které on a jeho přátelé vynaložili, aby se vrátili k Bibli jako svému základu. Více než padesát vydaných nebo rukopisných prací přežilo, vše v českém jazyku. Pouze dvě z nich byly někdy přeloženy do angličtiny.¹

I. PŘEDCHŮDCI

V době narození Petra Chelčického znepokojovaly katolické Čechy dva proudy náboženského myšlení. Oba zpochybnily papežskou ortodoxii, ale velmi odlišným způsobem, a druhý byl mnohem radikálnější než ten první.

Z Anglie přišla pověst a učení Jana Viklefa (1320-1384). Jednalo se o vědecký vliv, zprostředkovaný hlavně rukopisy, pašovanými českými studenty, jako byl Jeroným Pražský, kteří znali Viklefa v Oxfordu, duchovními, kteří navštívili Anglii, a několika lollardy, kteří přišli do Čech, mezi nimi Petr Payne.² Viklefovo učení mělo přímý dopad na život církve v Čechách, když Jan Hus přijal některé aspekty jeho eklesiologie, ale ne jeho doktríny o eucharistii.³ Chelčický byl mladý dvaadvacetiletý muž, kdy byl Jan Hus jmenován kaplanem Betlémské kaple v Praze, a třicetipětiletý, když se Husova hlavní díla v češtině začala šířit. Do té doby se již vytvořila Chelčického osobní teologie a husitská revoluce byla spíše prostředím než vlivem. Od roku 1420, kdy militantní milenaristické křídlo husitů založilo teokratické pevnostní město Tábor, se Chelčický stal rozhodným protivníkem takové „teologie osvobození“ a vyzýval své následovníky, aby odmítli revoluční politiku.⁴

Druhý náboženský předchůdce, který ovlivnil jižní Čechy na konci 14. století, pocházel z Vaudois. Vaudois byli spíše bibličtí a separatističtí než církevní a reformističtí. V Chelčicích působili kazatelé z Vaudois.⁵ Existují podrobné zprávy o soudech kacírů, ačkoli pravost přinejmenším některých byla zpochybňována.⁶ Mezi Chelčickým a Vaudoiskými však existuje tolik sbíhání v myšlení, a tak je sdíleno mnoho biblických doktrín, že nějaký vliv učení Vaudois na Chelčického se zdá být nevyhnutelný.⁷

¹ Ty dva texty přeložil Howard Kaminsky roku 1964. Viz *Studies in Medieval and Renaissance History*, 1, 105-179.

² Petr Payne se jistě setkal s Petrem Chelčickým, a dokonce bylo poněkud nevěrohodně naznačeno, že se stali přáteli. Viz Pavel Šafařík, *Časopis českého musea*, 48, 1874, 107.

³ Murray Wagner, *Petr Chelčický, A Radical Separatist in Hussite Bohemia*, Scottsdale: Herald Press, 1983, 29

⁴ *O Boji Duchovním*, Petru (1966 edn.), 26-98.

⁵ Amedeo Molnár a Giovanni Gonnet, *Les Vaudois au Moyen Age*, Turin, 1974, 154-156.

⁶ Alexander Patschovsky, *Die Anfänge einer Ständigen Inquisition in Böhmen*, Berlin, 1975, 202.

⁷ Wagner, 55

At' už měli Viklef, Jeroným Pražský, Hus a Vaudoisští jakýkoli vliv, prvořadým faktorem při formování myšlení a vize mladého Petra Chelčického ve dvacátých letech byla Bible v češtině. At' byl umělcem, který vytvořil sochu v Chelčicích, kdokoli, měl pravdu. Chelčický je představen s pravou rukou pevně položenou na ručně psané kopii svatého Písma (tehdy velmi drahého a cenného) ve svém milovaném mateřském jazyce.⁸ Těžko lze pochybovat o tom, že to bylo jeho čtení Bible, které formovalo jeho myšlení a teologii více než cokoli jiného. Jeho plodné spisy mohou být počítačově analyzovány ve snaze rozeznat jemné vlivy předchůdců, ale jeho osobní biblická přesvědčení jsou příliš rozsáhlá, než aby byla podceňována. Petr Chelčický hledal pravdu především přímo z Božího slova.

Podobně jako jejich heretičtí předchůdci i Chelčičtí bratři znali Písmo důkladně. Studovali Nový zákon a byli vedeni postupem času k pochybnostem či odmítnutí posvátných doktrín katolické církve. . . On [Chelčický] a jeho kolegové četli Bibli a stali se přesvědčenými křesťanskými separatisty.⁹

II. ČTENÍ BIBLE

Strýc Petra Chelčického z matčiny strany Hostislav byl knězem v Krumlově, a Petr, který byl od dětství sirotkem, věřil se, žil se svým strýcem a používal farní knihovnu v Krumlově. Tato knihovna byla dobře vybavena rukopisy a musela mít kopii Písma v národním jazyce, ač Chelčický ve svém mládí žádnou nevlastnil.

Chelčickému bylo čtyřicet tři, když bylo dokončeno jeho první literární dílo – pojednání s názvem *O Boží Duchovním*. Následovalo více než padesát dlouhých děl, jeho poslední známý rukopis byl *Výklad na Otčenáš* v roce 1457, o třicet pět let později. Stejně jako u většiny náboženských separatistů a sektářů byla většina Chelčického produkce polemického charakteru, napsané s nadšením bezprostřednosti, neboť do jeho pohledu vstoupil nebo ovlivnil jeho jihočeské sbory konkrétní náboženský problém.

Nejrozsáhlejší dílo, *Postilla*, je sbírka padesáti devíti nabádání ke čtení Bible pro každou neděli. Ta byla čtena nahlas při chelčickém shromáždění, a pak obíhala mezi dalšími blízkými sbory. Murray Wagner, jeden z velmi mála nekomunistických učenců, kteří v tomto století studovali Chelčického dílo a poznali jeho význam, komentuje tato nabádání v *Postille*:

V každém z nich vysvětlil jedno z dominantních témat svého sektářského křesťanství. Chelčický byl vším, jen ne nejistým v tom, že v okázalé podívané oficiálního náboženství by nemohli existovat praví křesťané. Pro Chelčického, člověka pudy, nebyl okázalý dekor obřadů ničím víc než pouhou okázalou fasádou církevní domýšlivé zbožnosti. Praví věřící jsou ti, kdo se v pokoře a poslušnosti ujali břemene uřednictví. Ti, které Petr považoval za hodné jména křesťan, jsou čistí v srdci, poslušní Božích příkazů, ne z donucení nebo ze strachu z pekla, ale v ochotné reakci na Boží lásku. Psal, že všichni, kdo chápou Boží zákon, snášejí jej ochotně a tiše jako závazek, žijí tak, že víra nesmí být neplodná, prázdná a mrtvá, jsou „vyvolení Bohem“, jehož sborem je věčná církev.¹⁰

Svědomitý denní režim čtení Bible Petra Chelčického, jeho odmítání římskokatolických rituálů a dogmat, odpírání účastnit se války a jiných politických zájmů jeho společenství, jeho naléhání na samotnou Bibli jako měřítko pravdy a na život Pána Ježíše jako příklad každodenního života znamenalo, že mezi Chelčickým a převládajícím náboženským světem nemohla být možnost kompromisu nebo smíření. Ani nebylo možné hlásat evangelium, alespoň ne otevřeně. V té době byl českým králem císař svaté římské říše a Praha byla politickým hlavním městem Evropy. Staré české archivy však odhalují člověka, který se pozitivně

⁸ Počátkem 15. století byl český jazykový nacionalismus tváří v tvář záměrné germanizaci českých zemí intenzivní.

⁹ Wagner, 45.

¹⁰ Wagner, 127.

oddával svému čtení Bible, byl jí zasažen a přijímal důsledky svého přesvědčení.¹¹ Vzhledem ke své době a svému věku byl, lidsky řečeno, velmi šťastný. Prožil plné rozpětí života bez mučednictví. Byl jen jednou zatčen a vyslýchán pro kacířství. Pravděpodobně v jeho vzdálené venkovské oblasti nebyl považován za velkou hrozbu.

III. ZÁKLAD VÍRY

Ačkoliv se v Chelčických spisech vyskytují doktrinální výroky různého druhu, nevyskytuje se žádné stručné vyznání nebo základ víry, ačkoli jedno nebo více z nich se jasně předpokládá. Podle Palackého i Molnára lze s jistou pravděpodobností usoudit, že jakýkoliv formální základ víry byl-li by přijat, byl by podobný a v podstatě odrážel jeden nebo více těch proudů mezi Valdenskými z jižních Čech, v tom případě by to zahrnovalo následující:

Věříme, že existuje jeden Bůh, který je Duch a Stvořitel všech věcí; kdo má být uctíván v duchu a v pravdě; Milujeme ho jako tvůrce všeho dobrého a máme z něj bázeň, neboť zkoumá naše srdce.

Věříme, že Ježíš Kristus je Syn a obraz Otce, v němž přebývá veškerá plnost Božství; skrze kterého známe Otce; kdo je naším prostředníkem a přímělníkem; a není jiné jméno pod nebem dáno lidem, abychom mohli být spaseni. Věříme, že Kristus je naše cesta, pravda, mír, spravedlnost, pastýř, obhájce, oběť a velebný; který zemřel pro spasení těch, kteří věří, a byl vzkříšen z mrtvých pro naše ospravedlnění.

Tvrdíme, že neexistuje žádný jiný prostředník s Bohem Otcem než Ježíš Kristus. Pokud jde o pannu Marii, máme za to, že byla svatá, pokorná a plná milosti. Věříme, že ona i všichni ostatní svatí čekají, jak to činíme i my, na vzkříšení těla v den soudu.

Věříme ve svatou církev, shromáždění všech věřících od založení světa až do konce. Hlavou této církve je Pán Ježíš Kristus. Tato církev se řídí Slovem Božím, mimo kterou církev není spasení.¹²

Taková jednoduchá předkoncilní biblická teologie se odráží v celém korpusu Chelčického, a to jak v pojetí, tak v jazyce.

IV. PŘEVAŽUJÍCÍ TÉMATA

V Chelčického teologii lze identifikovat sedm převažujících témat, která předjímal a následně ovlivňovala tak či onak radikální reformaci v Evropě. Navzdory čtyřicetiletému rozpětí jeho spisů existuje mnohem více důkazů o prohlubování přesvědčení o všech těchto tématech než o měnícím se stanovisku. Existuje jen málo náznaků, že během svého dlouhého života tvrdě upravil jakoukoliv teologickou otázku.

1. Původní apoštolské křesťanství bylo v teologii separatistické.

Rozčarování Chelčického z náboženských institucí doby bylo naprosté. Jen málo náboženských spisovatelů použilo více inkoustu při ostouzení náboženských systémů výsad a moci jako nesvatých. Trval na tom, že Ježíš Kristus nezřídil církev jako soužití se společností, nebo jako propojenou síť náboženských a světských úředníků (kněží a vládců), nebo jako pozemský teokratický systém, ale jako shromážděnou církev, jak byla nazvána v moderní době, společenství věřících organizovaných odděleně od světa, žijící jasně viditelný život učenictví. "Církev je Kristovým duchovním tělem, které je vedeno Duchem Svatým a které působí skrze mnoho svých členů. Pravá církev se skládá pouze z těch, kteří slyšeli a uznávali pravdu."¹³ Je svazkem nepřinucených věřících.

¹¹ L. Alan Eyre, "The Czech Farmer-Precacher and His Bible," *The Christadelphian*, 125, 1988, 252-254.

¹² Alan Eyre, *Dopis mému českému příteli. Svedectví Pravé Víry*, Punchbowl, Australia, 1992.

¹³ *Postilla*, I, 3

2. Vnucování zbožného svědomí násilím je hříšné.

Chelčický byl jedním z prvních po Konstantinovi Velikém, aby trval na tom, že moc světského státu by nikdy neměla být uplatňována, aby vnucovala zbožné svědomí.¹⁴ Kati by mohli být, ujišťoval, Boží služebníci střežící veřejnou morálku a omezující ničemnost na celém světě, ale daleko překračují svůj božský mandát, když se ohánějí hrdelní mocí nad soukromou vírou. Toto pojetí, tak základní pro euro-americkou demokracii a západní liberální kulturu, bylo naprosto v rozporu s představou božské harmonie katolické církve a císařského státu, na které byla založena koncepce Svaté říše římské. Chelčického můžeme vidět jako skutečného průkopníka náboženské krajiny amerického stylu.

3. Odmítnutí vojenské služby kvůli svědomí.

Ve svém přihlášení k Ježíšovu učení o neodporování zlu a přijetí utrpení a pronásledování v důsledku toho Chelčický trval na energické, neochvějné soustředěnosti na postoj svědomí, jaký v moderní době zaujali mennonité, kvakeri, kristadelfiáni a svědkové Jehovovi. Desítky stránek v mnoha jeho dílech se vracejí k tomuto tématu. Svatá válka, jak byla schvalována, požadována a praktikována katolickými Rakušany i husitskými Čechy, kteří po sobě zanechali české země jako zničenou spoušť, nebyla pro tohoto prostého následovníka Ježíše nic jiného než „odporná vražda“ s povolením krví potřísněné babylonské nevěstky.¹⁵

4. Přehnaně blouznivý milenialismus roztváří víru.

Celý český národ byl v únoru 1420 posedlý, protože husitští „Boží bojovníci“ sebestě předpověděli Kristův návrat před koncem měsíce. Intenzivní studium biblického proroctví bylo zapojeno od univerzitních učeben v Praze až po kasárny tábořské posádky. Srážka Svaté říše římské a utlačovaných Čechů byl nazírána v apokalyptických pojmech, se zástupy Goga a Magoga útočících na Boží vyvolené. Extrémní nadšení ho znepokojovalo. Viděl, že překroucené Písmo, vytržené ze svého kontextu, vyděsilo lidi. Nabádal k rozvážnosti ve vzrušení, tvrdil, že svatý život založený na vážném závazku k přinášení ovoce Ducha byl mnohem lepší přípravou na druhý příchod Krista a Božího Království – ať by se měl uskutečnit velký Den kdykoli – než divoké vzrušení následované rozčarováním. Podobnosti v příčinách a následcích mezi rokem 1420 a „Velkým zklamáním“ roku 1844 jsou velmi nápadné.¹⁶

5. Víra, pak křest.

Bylo nevyhnutelné, aby vážná žádost o biblickou víru jedince místo pouhého rituálu vedla k názoru, že křest je aktem víry, nikoli církevní svátostí.¹⁷ Teologie pro křest věřících byla založena Chelčickým a později ji přijali bratři na slavnostní bázi.¹⁸

6. Oddělení od světa je morální.

Odstoupení ze „světa“ není mystika ani klášter, nýbrž motivace k vytvoření nezávislého církevního života založeného na duchovních principech, kde jsou individuální a sborové zkušenosti modelovány podle života a příkladu našeho Spasitele. Oddělení je od ducha světa, ne od jeho denních projevů; ty musí být zpochybňovány a podřízeny Mistrově kázni a povolání.

¹⁴ *O trojiem lidu rec*, Petru, 128/831.

¹⁵ *O boji duchovním*, Petru, 41/460.

¹⁶ Peter Hemingway, „Scenes from the Truth in America,” *The Christadelphian Tidings*, 1995, 505 a násl. Tato pokračující série je detailní studie z kristadelfiánského hlediska vzniku mileniálních sekt po Velkém zklamání.

¹⁷ *Zprávy o svátostech*, Molnár, 17/121a.

¹⁸ Antonín Lenz, „Učení Petra Chelčického o křtu,” *Časopis českého musea*, 59, 1885, 75ff.

7. Večeře Páně.

Eucharistická doktrína Chelčického je spíše praktická než mystická. Odmítá transubstantiaci jako zabeđenou pověru a také opovrhuje názorem, že večeře Páně není ničím jiným než jídlem společenství postrádajícím božskou moc.¹⁹ Chelčický si jako nejhrubší modlářství hnusil současnou praxi předvádění oplatky pro uctívání na veřejných náměstích. Smýšlel podobně o praxi jak císařských, tak husitských (utrakvistických) vojsk pozvedání obou prvků v čele vedle standard, když pochodují do bitvy. Podstatou eucharistie je duchovní bratrství a jeho důsledkem je rovnost v lásce a ve službě, která pro věřící láme každou společenskou bariéru – koncept staletí před jejich dobou.²⁰

V. CHELČICKÝ JAKO PROROK

Chelčický se vědomě snažil být spojeným hlasem Izaiáše, Jeremiáše, Ozeáše, Amose a Micheáše ke svému pokolení. Neustále se ozýval jazykem společenských proroků Starého zákona a neúnavně prudce napadal do očí bijící nespravedlnosti své doby. Rozhořčení nad pokrytectvím brutální, utlačovatelské a tyranské společnosti, která prohlašovala, že je důkladně křesťanská, ale předváděla veřejnou podívanou z ničení svatých mužů a žen, aby hájila moc a výsady prodejného duchovenstva, vždy hořelo v duši Petra Chelčického. Finanční závazky uvalené na bezmocné chudé bohatými a mocnými duchovenskými vládci a světskými elitami, podporované policejní mocí státu, byly pro Chelčického naplněním Ezechiele 34 a Jana 10, s falešnými a zlými pastýři vykrmuujícími se na úkor obyčejných lidí a krutě je využívající od kolébky do hrobu (a dále!) pro bezbožný zisk.

Siet' viery je nejrarejší prací Chelčického. Podle mého názoru nejbližší souběžnost s Chelčickým, v tématech, stylu a dokonce i slovní zásobě, v modernější separatistické náboženské literatuře jsou spisy kristadelfiánského průkopníka Johna Thomase (1805-1871). Podobnosti mezi dílem *Siet' viery* a úvodníky a články Thomase v *The Herald of the Kingdom and Age to Come* a *The Faith in the Last Days* jsou nejpozoruhodnější.²¹

Chelčický vnímal nové univerzity v Evropě s velkou nedůvěrou. Považoval teologické fakulty za oplzlé služby papeže a císaře, prelátů a mnichů. Mířníci byli „pedantičtí logici“, jejichž „utýrané uvažování pouze podvrací prosté pravdy evangelia k velkému uspokojení antikrista“.²² Zrozeno a hájeno lidskou sofistikou, veškeré římskokatolické dogma, tvrdil s urputným přesvědčením, bylo rouháním – především doktrína očistce. Vážný hledač pravdy se vždy obrátí k Božím věštěbám, k prostému apoštolskému evangeliu, jak je uchováno v Písmu svatém.

VI. VLIV CHELČICKÉHO NA RADIKÁLNÍ REFORMACI

Nezávislé chelčické společenství v jižních Čechách nebylo v první polovině patnáctého století jedinou separatistickou skupinou v katolické Evropě. Historici dnešní církve Valdesi identifikovali sbory svých skutečných a duchovních předků Vaudois v Savojských Alpách.²³ Budoucí výzkum nepochybně najde jiné buňky křesťanů, kteří byli přesvědčeni, že jejich víra je založena na nekomplikované oddanosti původnímu evangeliu Ježíše Krista. Nicméně, protože byly považovány náboženským establishmentem za hanebné kacíře nezpůsobivé života, byli sektáři z Chelčic nevyhnutelně pomíjivým rysem náboženské krajiny Evropy.

¹⁹ Erhard Peschke, *Die Theologie der Böhmische Brüder in ihrer Frühzeit*, Stuttgart, 1940.

²⁰ *Siet' viery*, 27,14a.

²¹ *Herald of the Kingdom and Age to Come*, Richmond, VA, 1851 ff; *The Faith in the Last Days*, Birmingham, England, 1965.

²² *Siet' viery*, II, 15-16.

²³ Giorgio Tourn, *The Waldensians: The First Eight Hundred Years*, Turin, 1980.

Petr Chelčický byl, nebo se možná nakonec stal historickým pesimistou: věřil, že veškerá snaha o oživení „Pravdy“ z bahna odpadnutí by byla nemilosrdně rozdracena Antikristem, dokud jeho moc vést válku se svatými nebude nakonec odstraněna zjevením Pána Ježíše Krista ve slávě. Věřil, že pronásledování svatých bylo, a je, nevyhnutelné a testuje jejich stálost. Nečekal tedy, že společenství, které založil, přežije dlouho, alespoň v organizované, rozeznatelné formě.

Z tohoto důvodu byl potěšen, když jako mrzutý starý bručoun ve věku sedmdesáti osmi let zjistil, že malá, bezejmenná skupina převážně mladých lidí vedená člověkem známým jako Řehoř vytvořila bratrství, jehož zaměření bylo Chelčickému drahé, a to „hledání pravého křesťanství“. Je ironií, že Řehoř byl synovcem umírněného, smířlivého arcibiskupa Prahy Jana Rokycany, a byl to právě Rokycana, který vlastně navrhl, aby skupina hledala vedení starého Chelčického. Učinili tak s takovým nadšením, že arcibiskupa vyděsili!

Skupina pod Řehořem se postupem času vyvinula v Unitas Fratrum (České bratry). V roce 1495 došlo k rozdělení, při kterém se většina členů pod vedením vysokoškolsky vzdělaných učenců v tomto bratrství rozhodla opustit striktní separatismus a výrazné protikatolické doktríny, a tak se stala Moravskou církví.²⁴ Při hledání smíření s hlavním proudem protestantského křesťanství záměrně opustili radikální reformní pacifistickou teologii Chelčického. Byl stigmatizován jako „neústupný a pomstychtivý“. Ještě vážnější bylo tvrzení, že v roce 1441 – sedmnáct let před svou smrtí a padesát šest let před tím, než bylo toto posmrtné obvinění učiněno – údajně Chelčický odvolal, aby se vyhnul hranici. Žádný důkaz pro tuto pomluvu nikdy nebyl objeven.

Po roce 1495 přechází torzo českých bratrů spolu se svými příbuznými duchy jinde v Evropě do obecné historie radikální reformace. Docela brzy byl Chelčický sám zapomenut vyjma své vlasti. Ale mezi široce rozptýlenými skupinami Bratří od břehů Atlantiku po stepi Ukrajiny byli ti, kteří zůstali věrní vizi Petra Chelčického o obnovení biblické apoštolské víry.

VII. PODIVNÁ MODERNÍ HISTORIE PAMÁTKY CHELČICKÉHO

Proč sekulární socialistická vláda v Československu postavila sochu na památku tohoto opovrhovaného náboženského bojovníka, mrtvého půl tisíciletí a svírajícího svou milovanou Bibli?

Chelčický napsal několik velmi přímočarých věcí o feudálním společenském pořádku svých dnů, a to zejména o duchovních:

prodejní lidé, které Děvka, která sedí na římském trůnu, porodila, volně a bez bolesti, sedící na hedvábných polštářích a jejichž životy zařídila v měkké zženštilosti. To vše dělají krví obyčejných pracujících lidí, od nichž si tyto věci berou lžemi, které vymýšlejí. . .²⁵

A odkazuje na mnichy, řeholníky a kněze jako na: „netečné budižkničemy, kteří se povalují na zádech pracujících lidí, nic si nezasluhující, ale volně se živící jako trubci mezi včelami.“²⁶

Čeští marxisté považovali Chelčického za prvního, kdo kritizoval feudalismus, prosazoval obyčejné pracující lidi země a prosazoval ideál beztřídní společnosti. Proslulý filosof Tomáš Masaryk, který byl v roce 1918 zvolen prvním prezidentem Československa, publikoval v roce 1886 dílo o Chelčickém. V roce 1945 tak socialisté v Československu přijali Petra Chelčického za svého hrdinu a postavili mu sochu.

Ale pak se nějakým způsobem zjistilo, že Chelčického ideál beztřídní společnosti je založen na *křesťanských principech* a odkazuje na Boží církev, nikoliv na celou společnost nebo celou zemi. A nikdy by nenutil, aby

²⁴ Moravská církev, evangelická a misionářská v duchu, ale neseperatistická a mainstreamová v doktríně a názoru, je dodnes aktivní, zejména v severní Anglii, Karolínách a Karibiku..

²⁵ *O trojiem lidu rec. Petru*, 126/778, 128/831.

²⁶ Citováno v Eyre, 1988, 253.

takové „božské společenství“ bylo založeno násilnou revolucí. Jeho komunističtí obdivovatelé z dvacátého století připomněli, že když někteří jeho čeští sousedé utvořili táborské společenství, které se zavázalo k založení království Božího na zemi silou zbraní a připravit tak cestu Ježíšova návratu ve slávě, Chelčický odsoudil jejich bojovného a revolučního ducha.

Když se tedy v roce 1948 dostal k moci Klement Gottwald, aby legitimizoval svůj represivní stalinistický režim, povýšil na hrdiny táborské revolucionáře a Petr Chelčický byl oficiálně degradován do stavu kontra-revoluce.²⁷

Navzdory oficiální ostré kritice marxističtí učenci vážně studovali Chelčického během čtyřiceti let komunismu v České republice. František Bartoš byl jedinečný tím, že se v roce 1914 objevil jeho první publikovaný článek o Petru Chelčickém a jeho poslední v roce 1965. Jiní byli Radim Foustka, Amedeo Molnár, Alois Míka, Milan Opočenský a Noemi Rejchrtová.²⁸

Ve filosofickém zmatku postkomunistické éry zůstává stav Petra Chelčického nejistý. Je nepravděpodobné, že by jeho antipatie k materialismu oslovila obhájce „teologie úspěchu“ v nové svobodné Evropě. Je mnohem pravděpodobnější, že stejně jako v Polsku, s oživením katolicismu a tradicionalismu, bude opět zájem o dědictví disentu a zejména bratrských skupin zaměřených na Bibli, opět blednout a možná dokonce zatemněn.

Ale ne pro Boha nebes. Petr Chelčický byl podobný těm, které popsal apoštol Petr:

Paste Boží stádo, které je u vás; dohlížejte na ně ne z donucení, ale dobrovolně, podle Boha, ne z nízké ziskovosti, ale ochotně, ne jako páni nad svým podílem, ale jako ti, kteří se svému stádu stávají vzorem. A když se ukáže nejvyšší pastýř, dostanete nevádnoucí věnec slávy.²⁹

²⁷ Eyre, 1988, 254.

²⁸ Murray Wagner má rozsáhlou bibliografii zdrojů v českém jazyku.

²⁹ 1. Petřův 5:2-4.